

no se conocen siete (en verso francés hay más de veinte, habiéndose publicado la primera en 1545): la de Vicente ESPINEL, publicada por primera vez en 1591;—otra de la misma época, hecha por D. Luis Zapata, y que parece impresa, en 1592, en Lisboa;—la del jesuita José MORELL, que salió á luz en Cataluña, á fines del siglo XVII;—la que en el siglo próximo pasado hizo D. Tomás de IRIARTE;—la publicada en el presente, con la versión de las demás obras de HORACIO, por D. Francisco Javier de BURGOS;—la dada á luz hace ya algunos años por D. Francisco MARTÍNEZ DE LA ROSA;—y la publicada por D. Raimundo MIGUEL, en 1855.—Bien hubiéramos podido copiar alguna de ellas; pero hemos preferido transcribir el texto original, que los discípulos deberán aprender de memoria, y los maestros comentar detenidamente en sus lecciones.

Vistas las antecedentes explicaciones, ya nadie extrañará que esta famosa composición literaria verse casi exclusivamente sobre el drama, y que reinen en ella cierta familiaridad en la forma, y tal cual desórden en el plan. A pesar de esa especie de desórden, puédese la *Epistola ad Pisones* considerar dividida en seis partes ó capítulos:

I. Materia del poema, sus partes y conexión de estas entre sí.—Del verso 1 al 45.

II. Versificación, é indole de las expresiones.—Del verso 46 al 118.

III. Caracteres de los personajes dramáticos.—Del verso 119 al 135.

VI. Costumbres propias de cada edad, y de cada clase de personas.—Del verso 136 al 188.

V. Tragedia y Comedia.—Del verso 189 al 308.

VI. Preceptos y reflexiones generales.—Del verso 309 al fin.

En el texto (para cuya pureza y genuina lección hemos consultado las ediciones más clásicas) marcamos también esta división de materias.

Q. HORATHI FLACCI

EPISTOLA AD PISONES

DE ARTE POETICA.

I.

Humano capiti cervicem pictor equinam
Iungere si velit, et varias inducere plumas
Undique collatis membris, ut turpiter atrum
Desinat in piscem mulier formosa superne;
5 Spectatum admissi, risum teneatis, amici?
Credite, Pisones, isti tabulæ fore librum
Persimilem, cuius, velut ægri somnia, vanæ
Fingentur species, ut nec pes, nec caput, uni
Reddatur formæ. Pictoribus atque poëtis
10 Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas:
Scimus, et hanc veniam petimusque damusque vicissim;
Sed non ut placidis coëant inmitia, non ut
Serpentes avibus gementur, tigribus agni.

Inceptis gravibus plerumque et magna professis
15 Purpureus, latè qui splendeat, unus et alter
Assuitur pannus, quàm lucus et ara Dianæ,
Et properantis aquæ per amœnos ambitus agros,
Aut flumen Rhenum, aut pluvius describitur arcus.
Sed nunc non erat his locus. Et fortasse cupressum
20 Scis simulare; quid hoc, si fractis enatat expes
Navibus ære dato qui pingitur? Amphora cœpit
Institui; currente rotâ, cur urceus exit?
Denique sit quodvis simplex dumtaxat et unum.

- Maxima pars vatum, pater, et iuvenes patre digni,
 25 Decipimur specie recti. Brevis esse laboro,
 Obscurus fio. Sectantem levia nervi
 Deficiant animique; professus grandia turget;
 Serpit humi tutus nimium timidusque procellæ.
 Qui variare cupit rem prodigialiter unam,
 30 Delphinum sylvis appingit, fluctibus aprum.
 In vitium ducit culpæ fuga, si caret arte.
 Æmilium circa ludum faber imus et ungues
 Exprimet, et molles imitabitur ære capillos;
 Infelix operis summa, quia ponere totum
 35 Nesciet. Hunc ego me, si quid componere curem,
 Non magis esse velim quam pravo vivere naso,
 Spectandum nigris oculis, nigroque capillo.

- Sumite materiam vestris, qui scribitis, æquam
 Viribus, et versate diu quid ferre recusent,
 40 Quid valeant humeri. Cui lecta potenter erit res,
 Neq. facundia deseret hunc, nec lucidus ordo.
 Ordinis hæc virtus erit et venus, aut ego fallor,
 Ut iam nunc dicat, iam nunc debentia dici,
 Pleraque differat, et præsens in tempus omittat,
 45 Hoc amet, hoc spernat, promissi carminis auctor.

II.

- In verbis etiam tenuis cautusque serendis,
 Dixeris egregiè, notum si callida verbum
 Reddiderit iunctura novum. Si fortè necesse est
 Indiciis monstrare recentibus abdita rerum,
 50 Fingere cinctutis non exaudita Cethegis
 Continget, dabiturque licentia sumpta pudenter
 Et nova liræque nuper habebunt verba fidem, si
 Græco fonte cadant parcè detorta. Quid autem
 Cæcilio Plautoque dabit Romanus, ademptum
 55 Virgilio Varioque? Ego cur, acquirere pauca
 Si possum, invideor, quum lingua Catonis et Enni
 Sermonem patrium ditaverit, et nova rerum
 Nomina protulerit? Licuit, semperque licebit,
 Signatum præsentem nota procudere nomen.

- 60 Ut syivæ foliis pronos mutantur in annos,
 Prima cadunt, ita verborum vetus interit ætas,
 Et iuvenum ritu florent modò nata, vigentque.
 Debemur morti nos, nostraque: sive receptus
 Terræ Neptunus classes Aquilonibus arcet,
 65 Regis opus; sterilisve diu palus, aptaque remis,
 Vicinas urbes alit, et grave sentit aratrum;
 Seu cursum mutavit iniquum frogibus amnis
 Doctus iter melius, mortalia facta peribunt,
 Nedum sermonum stet honos et gratia vivax.
 70 Multa renascentur quæ jam cecidèrè, cadentque
 Quæ nunc sunt in honore vocabula, si volet usus,
 Quem penès arbitrium est et ius et norma loquendi.

- Res gestæ regumque ducumque et tristia bella,
 Quo scribi possent numero monstravit Homerus.
 75 Versibus impariter iunctis, querimonia primum,
 Post etiam inclusa est voti sententia compos.
 Quis tamen exiguos elegos emisit auctor
 Grammatici certant, et adhuc sub iudice lis est.
 Archilochum proprio rabies armavit iambo.
 80 Hunc socci cepère pedem, grandesque cothurni,
 Alternis aptum sermonibus, et populares
 Vincentem strepitus, et natam rebus agendis.
 Musa dedit fidibus Divos puerosque Deorum,
 Et pugilem victorem, et equum certamine primum,
 85 Et iuvenum curas, et libera vina referre.

- Descriptas servare vices operumque colores,
 Cur ego, si nequeo ignoroque, poëta salutor?
 Cur nescire, pudens pravè, quam discere, malo?
 Versibus exponi tragicis res comica non vult;
 90 Indignatur item privatis, ac prope socco
 Dignis carminibus narrari cœna Thyestæ.
 Singula quæque locum teneant sortita decenter.
 Interdum tamen et vocem Comœdia tollit,
 Iratusque Chremes tumido delitigat ore,
 95 Et tragicus plerumque dolet sermone pedestri.
 Telephus et Peleus, quum pœuper et exsul uterque,
 Proicit ampullas et sesquipedalia verba,
 Si curat cor spectantis tetigisse querelâ.

Non satis est pulchra esse poemata, dulcia sunt,
100 Et quodcumque volent animum auditoris agunto.
Ut ridentibus arrident, ita flentibus adsent
Humani vultus. Si vis me flere, dolendum est
Primum ipsi tibi; tunc tua me infortunia lædent,
Telephe, vel Peleu! malè si mandata loquèris,
105 Aut dormitabo, aut ridebo. Tristia mœstum
Vultum verba decent; iratum, plena minarum;
Ludentem, lasciva; severum, seria dictu.
Format enim natura prius nos intus ad omnem
Fortunarum habitum; iuvat aut impellit ad iram,
110 Aut ad humum mœrore gravi deducit et angit;
Post effert animi motus interprete lingua.

Si dicentis erunt fortunis absona dicta,
Romani tollent equites peditesque cachinnum.
Intererit multum Davusne loquatur, an heros;
115 Maturusne senex, an adhuc florente iuventa
Fervidus; an matrona potens, an sedula nutrix;
Mercatorne vagus, cultorne virentis agelli;
Colchus, an Assyrius; Thebis nutritus, an Argis.

III.

Aut tamam sequere, aut sibi convenientia fingere,
120 Scriptor. Honoratum si fortè reponis Achillem,
Impiger, iracundus, inexorabilis, acer,
Iura neget sibi nata, nihil non arroget armis;
Sit Medea ferox invictaque, flebilis Ixo,
Perfidus Ixion, Io vaga, tristis Orestes.

125 Si quid inexpertum scenæ committis, et audes
Personam formare novam, servetur ad imum
Qualis ab incœpto processerit, et sibi constet.
Difficile est propriè communia dicere, tuque
Rectius Iliacum carmen deducis in actus,
130 Quàm si proferres ignota indictaque primus.
Publica materies privati iuris erit, si
Non circa vilem patulumque moraberis orbem;
Nec verbum verbo curabis reddere, fidus
Interpres; nec desilies imitator in arctum,
135 Unde pedem proferre pudor vetet, aut operis lex.

IV.

Nec sic incipies, ut scriptor cyclicus olim:
« Fortunam Priami cantabo, et nobile bellum. »
Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?
Parturient montes, nascetur ridiculus mus.
140 Quantò rectius hic qui nil molitur ineptè:
« Dic mihi, Musa, virum, captæ post tempora Troiæ,
» Qui mores hominum multorum vidit et urbes. »
Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem
Cogitat, ut speciosa dehinc miracula promat,
145 Antiphaten Scyllanque, et cum Cyclope Charybdim;
Nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri,
Nec gemino bellum Troianum orditur ab ovo.
Semper ad eventum festinat, et in medias res,
Non secus ac notas, auditorem rapit, et quæ
150 Desperat tractata nitescere posse relinquit;
Atque ita mentitur, sic veris falsa remiscet
Primo ne medium, medio ne discrepet imum.

Tu, quid ego et populus mecum desideret, audi:
Si plausoris eges aulae manentis, et usque
155 Sessuri, donec cantor « Vos plaudite » dicat,
Ætatis cuiusque notandi sunt tibi mores,
Mobilibusque decor naturis dandus et annis.
Reddere qui voces iam scit puer, et pede certo
Signat humum, gestit paribus colludere, et iram
160 Colligit ac ponit temerè, et mutatur in horas.
Imberbis iuvenis, tandem custode remoto,
Gaudet equis, canibusque, et aprici gramine campi;
Cereus in vitium flecti, moritoribus asper
Utilium tardus provisor, prodigus æris,
165 Sublimis, cupidusque, et amata relinquere pernix.
Conversis studiis, ætas animasque virilis
Quærit opes et amicitias, inservit honori,
Commisisse cavet quod mox mutare laboret.
Malta senem circumveniant incommoda: vel quòd
170 Quærit, et inventis miser abstinet ac timet uti;
Vel quòd res omnes timidè gelidèque ministrat;
Dilator, spe longus, iners, avidusque futuri,

Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero, castigator censorque minorum.
475 Multa ferunt anni venientes commoda secum,
Multa recedentes adimunt. Ne fortè seniles
Maudentur iuveni partes, pueroque viriles,
Semper in adiunctis ævoque morabimur aptis.

Aut agitur res in scenis, aut acta refertur.
180 Segniùs irritant animos demissa per aurem
Quàm quæ sunt oculis subiecta fidelibus, et quæ
Ipse sibi tradit spectator. Non tamen intus
Digna geri promies in scenam, multaue tolles
Ex oculis quæ mox narret facundia præsens.
185 Ne pueros coram populo Medea trucidet;
Aut humana palam coquat exta nefarius Atreus;
Aut in avem Progne vertatur, Cadmus in anguem.
Quodcumque ostendis mihi sic, incredulus odi.

V.

Neve minor, neu sit quinto productior actu
190 Fabula quæ posci vult, et spectata reponi;
Nec Deus intersit, nisi dignus vindice nodus
Inciderit, nec quarta loqui persona laboret.
Actoris partes chorus officiumque viriæ
Defendat; neu quid medios intercinat actus,
195 Quod non proposito conducat et hæreat aptè.
Ille bonis faveatque et consilietur amicè,
Et regat iratos, et amet peccare timentes;
Ille dapas laudet mensæ brevis, ille salubrem
Iustitiam, legesque, et apertis otia portis;
200 Ille tegat commissa, Deosque precetur et oret
Ut redeat miseris, abeat fortuna superbis.

Tibia non, ut nunc, orichalco vineta, tubæque
Æmula, sed tenuis simplexque, foramine paucò,
Adspirare et adesse choris erat utilis, atque
205 Nondum spissa ninis complere sedilia flatu,
Quo sanè populus numerabilis (utpote parvus)
Et frugi, castusque verecundusque, coibat.
Postquam cœpit agros extendere victor, et urbem

Latior amplecti murus, vinoque diurno
210 Placari Genius festis impune diebus.
Accessit numerisque modisque licentia malor
Indoctus quid enim saperet liberque laborum
Rusticus urbano confusus, turpis honesto?
Sic prisca motumque et luxuriam addidit arti
215 Tibicem, traxitque vagus per pulpita vestem;
Sic etiam fidibus voces crevère severis,
Et tulit eloquium insolitum facundia præceps,
Utiliunque sagax rerum, et divina futuri,
Sortilegis non discrepuit sententia Delphis.

220 Carmine qui tragico vilem certavit ob hircum,
Mox etiam agrestes satyros nudavit, et asper
Incolumi gravitate iocum tentavit, eò quòd
Illecebris erat et gratà novitate moranda?
Spectator, functusque sacris, et potus, et exlex.
225 Verùm ita risores, ita commendare dicaces
Conveniet Satyros, ita vertere seria ludo,
Ne quicumque Deus, quicumque adhibebitur heros,
Regali conspectus in auro nuper et ostro,
Migret in obscuras humili sermone tabernas,
230 Aut, dum vitat humum, nubes et inania captet.
Effutire leves indigna Tragœdia versus,
Ut festis matrona moveri iussa diebus,
Intererit Satyris, paulum pudibunda, protervis.
Non ego inornata et dominantia nomina solum,
235 Verbaque, Pisones, Satyrorum scriptor amabo;
Nec sic enitar tragico differre colori,
Ut nihil intersit Davusne loquatur, et audax
Pythias, emuncto lucrata Simone talentum,
An custos famulusque Dei Silenus alumni.

240 Ex noto fictum carmen sequar, ut sibi quivir
Speret idem, sudet multum, frustraque labore
Ausus idem. Tantum series iuncturaque pollet!
Tantum de medio sumptis accedit honoris!

Sylvis deducti caveant, me iudice, Fauni,
245 Ne, velut innati triviis ac penè forenses,
Aut nimium teneris iuventur versibus unquam,

Aut immunda crepent ignominiosaque dieta;
Offenduntur enim quibus est equus, et pater, et res,
Nec, si quid fricti ciceris probat et nucis emptor,
250 *Æquis accipiunt animis, donantve coronâ.*

Syllaba longa brevi subiecta vocatur iambus;
Pes citus, undè etiam trimetris accrescere iussit
Nomen iambeis, quàm senos redderet ictus,
Primus ad extremum similis sibi. Non ita pridem,
255 Tardior ut paulò graviorque veniret ad aures,
Spondeos stabiles in iura paterna recepit
Commodus et patiens, non ut de sede secundâ
Cederet, aut quartâ socialiter. Hic et in Acci
Nobilibus trimetris apparet rarus, et Enni

260 In scenam missos magno cum pondere versus,
Aut operæ celeris nimiùm, curâque carentis,
Aut ignoratæ premit artis crimine turpi.

Non quisvis videt immodulata poemata iudex,
Et data Romanis venia est indigna poetis.
265 Idcirco ne vager, scribamque licenter? an omnes
Visuros peccata putem mea, tutus et intra
Spem venæ cautus? Vitavi denique culpam,
Non laudem merui. Vos exemplaria græca
Nocturnâ versate manu, versate diurnâ.

270 At nostri proavi Plautinos et numeros et
Laudavère sales; nimiùm patienter utrumque,
Ne dicam stultè, mirati, si modò ego et vos
Scimus inurbanum lepido seponere dicto,
Legitimumque sonum digitis calleimus et aure.

275 Ignotum tragicæ genus invenisse camenâ
Dicitur, et plaustris vexisse poemata Thespis,
Quæ canerent, agerentque, peruncti læcibus ora.
Post hunc, personæ, pallæque repertor honestæ
Æschylus, et modicis instravit pulpita tignis,
280 Et docuit magnumque loqui, nitique cothurno.
Successit vetus his Comœdia, non sine multâ
Laude; sed in vitium libertas excidit, et vim
Dignam lege regi. Lex est accepta, chorusque
Turpiter obticuit, sublato iure nocendi.

285 Nil intentatum nostri liquere poetæ;
Nec minimum meruere decus vestigia Græca
Ausi deserere, et celebrare domestica facta,
Vel qui prætextas, vel qui docuere togatas.
Nec virtute foret, clarisve potentius armis,
290 Quam linguâ, Latium, si non offenderet unum—
Quemque poetarum limæ labor et mora. Vos, o
Pompilius sanguis, carmen reprehendite quod non
Multa dies et multa litura coercuit, atque
Perfectum decies non castigavit ad unguem.

295 Ingenium miserâ quia fortunatius arte
Credit, et excludit sanos Helicone poetas,
Democritus, bona pars non unguis ponere curat,
Non barbam, secreta petit loca, balnea vitat.
Nanciscetur enim pretium nomenque poetæ,

300 Si tribus Autyciris caput insanabile nunquam
Tonsori Licino commiserit. O ego lævus,
Qui purgor bilem sub verni temporis horam!
Non alius faceret meliora poemata! verum
Nil tanti est. Ergo fungar vice cotis, acutum

305 Reddere quæ ferrum valet, exors ipsa secandi.
Munus et officium, nil scribens ipse, docebo;
Unde parentur opes; quid alat formetque poetam;
Quid deceat, quid non; quò virtus, quò ferat error.

VI.

Scribendi rectè sapere est et principium et fons.
310 Rem tibi Socraticæ poterunt ostendere chartæ,
Verbaque provisam rem non invita sequentur.
Qui didicit patriæ quid debeat, et quid amicis,
Quo sit amore parens, quo frater amandus et hospes,
Quod sit conscripti, quod iudicis officium, quæ
315 Partes in bellum missi ducis, ille profectò
Reddere personæ scit convenientia cuique.
Respicere exemplar vitæ morumque iubebo
Doctum imitatorein, et veras hinc ducere voces.
Interdùm speciosa locis, morataque rectè
320 Fabula, nullius veneris, sine pondere et arte,
Vaidiùs oblectat populum, meliùsque moratur,
Quam versus inopes rerum, nugæque canoræ.

- Graiis ingenium, Graiis dedit cre rotundo
 Musa loqui, præter laudem nullius avaris.
 325 Romani pueri, longis rationibus, assem
 Discunt in partes centum diducere. Dicat
 Filius Albini: Si de quincuncea remota est
 Uncia, quid superat? Poteras dixisse: Triens. — Eul
 Rem poteris servare tuam. — Redit uncia, quid fit?
 330 Semis. An, hæc animos ærugo et cura peculi
 Quùm semel imbuerit, speramus carmina fingi
 Posse lineuda cedro, et levi servanda cupresso?

- Aut prodesse volunt, aut delectare poëtæ,
 Aut simul et iucunda et idonea dicere vitæ.
 335 Quidquid præcipies, esto brevis, ut citò dicta
 Percipiant animi dociles, teneantque fideles:
 Omne supervacuum pleno de pectore manat.
 Ficta voluptatis causâ sint proxima veris;
 Nec quodcumque volet poseat sibi fabula credi;
 340 Neu pransæ Lamæ vivum puerum extrahat alvo.
 Centuriæ seniorum agitant expertia frugis;
 Celsi prætereunt austera poëmata Rahmnes.
 Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci,
 Lectorem delectando pariterque monendo.
 345 Hic meret æra liber Sosiis, hic et mare transit,
 Et longum noto scriptori prorogat ævum.

- Sunt delicta tamen quibus ignovisse velimas;
 Nam neque chorda sonum reddit quem vult manus et mens
 Poscentique gravem persæpè remittit acutum,
 350 Nec semper feriet quodcumque minabitur arcus.
 Verùm ubi plura nitent in carmine, non ego paucis
 Offendar maculis, quas aut incuria fudit,
 Aut humana parùm cavit natura. Quid ergo est?
 Ut scriptor si peccat idem librarius usque,
 355 Quamvis est monitus, veniâ caret, et citharæodus
 Ridetur, chordâ qui semper oberrat eadem,
 Sic mihi, qui multùm cessat, sit Chærilus ille
 Quem bis terve bonum cum risu miror, et idem
 Indignor quandoque bonus dormitat Homerus:
 360 Verùm opere in longo fas est obrepere somnum.

- Ut pictura, poësis; erit quæ, si propiùs stes,
 Te capiat magis, et quædam, si longiùs abstes;
 Hæc amat obscurum, volet hæc sub luce videri,
 Iudicis argutum quæ non formidat acumen;
 365 Hæc placuit semel, hæc decies repetita placebit.

- O maior juvenum! quamvis et voce paternâ
 Fingeris ad rectum, et per te sapis, hoc tibi dictum
 Tolle memor: certis medium et tolerabile rebus
 Rectè concedi. Consultus iuris et actor
 370 Causarum mediocris abest virtute disert
 Messallæ, nec scit quantum Cascellius Aulus,
 Sed tamen in pretio est; mediocribus esse poëtis
 Non homines, non Di, non concessère columnæ.

- Ut gratas inter mensas symphonia discors,
 375 Et crassum unguentum, et Sardo cum melle papaver
 Offendunt, poterat duci quia cœna sine istis,
 Sic animis natum inventumque poëma iuvandis,
 Si paulùm à summo decessit, vergit ad imum.

- Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis,
 380 Indoctusque pilæ, discive, trochive, quiescit,
 Ne spissæ risum tollant impunè coronæ.
 Qui nescit, versus tamen audet fingere! Quidni?
 Liber et ingenuus, præsertim census equestrem
 Summam nummorum, vitioque remotus ab omni?
 385 Tu nihil invitâ dices faciesve Minervâ;
 Id tibi iudicium est, ea mens. Si quid tamen olim
 Scripseris, in Metii descendat iudicis aures,
 Et patris, et nostras, nonumque prematur in annum,
 Membranis intus positis. Delere licebit
 390 Quod non edideris; nescit vox missa reverti.

- Sylvestres homines sacer, interpresque Deorum,
 Cædibus et victu sædo deterruit Orpheus,
 Dictus ob hoc lenire tigres, rabidosque leones;
 Dictus et Amphion, Thebanæ conditor arcis,
 395 Saxa movere sono testudinis, et prece blandâ
 Ducere quò vellet. Fuit hæc sapientia quondam,
 Publica privatis secernere, sacra profanis,
 Concubitu prohibere vago, dare iura maritis,

Oppida moliri, leges incidere ligno.
 400 Sic honor et nomen divinis vatibus atque
 Carminibus venit. Post hos insignis Homerus
 Tyrtæusque mares animos in Martia bella
 Versibus exæcuit; dictæ per carmina sortes,
 Et vitæ monstrata via est; et gratia regum
 405 Pieriis tentata modis, ludusque repertus,
 Et longorum operum finis; ne forte pudori
 Sit tibi Musa lyræ solers, et cantor Apollo.

Naturâ fieret laudabile carmen, an arte,
 Quæsitum est: ego nec studium sine divite venâ,
 410 Nec rude quid prosit video ingenium; alterius sic
 Altera poscit opem res, et coniurat amicè.

Qui studet optatam cursu contingere metam,
 Multa tulit fecitque puer, sudavit et alsit,
 Abstiniit Venere et vino; qui Pythia cantat
 415 Tibicen, didicit prius extimuitque magistrum.
 Nec satis est dixisse: « Ego mira poemata pango:
 Occupet extremum scabies; mihi turpe relinqui est,
 Et quod non didici sanè nescire fateri. »

Ut præco ad merces turbam qui cogit emendas,
 420 Assentatores iubet ad lucrum ire poeta,
 Dives agris, dives positus in scœnore nummis.
 Si verò est unctum qui rectè ponere possit,
 Et spondere levi pro paupere, et eripere atris
 Litibus implicitum, mirabor, si sciet inter-
 425 Noscere mendacem verumque beatus amicum.
 Tu seu donaris, seu quid donare velis cui,
 Nolito ad versus tibi factos ducere plenum
 Lætitiæ; clamabit enim: Pulchrè, benè, rectè!
 Pallescet super his, etiam stillabit amicis
 430 Ex oculis rorem, saliet, tundet pede terram.
 Ut, qui conducti plorant in funere, dicunt
 Et faciunt propè plura dolentibus ex animo, sic
 Derisor vero plus laudatore movetur.
 Reges dicuntur multis urgere culullis,
 435 Et torquere mero, quem perspexisse laborant
 An sit amicitia dignus. Si carmina condes,
 Numquàm te fallant animi sub vulpe latentes.

Quinctilio si quid recitares, Corrige, sodes,
 Hoc, aiebat, et hoc: meliùs te posse negares
 440 Bis terque expertum frustra, delere iuebat,
 Et malè tornatos incudi reddere versus.
 Si defendere delictum quàm vertere malles,
 Nullum ultra verbum aut operam sumebat inanem;
 Quin sine rivali teque et tua solus amares.

445 Vir bonus et prudens versus reprehendet inertes,
 Culpabit duos, incomptis allinet atrum
 Transverso calamo signum, ambitiosa recidet
 Ornamenta, parùm claris lucem dare coget,
 Arguet ambiguè dictum, mutanda notabit,
 450 Fiet Aristarchus; non dicet: Cur ego amicum
 Offendam in nugis? Hæ nugæ seria ducent
 In mala derisum semel exceptumque sinistre.

Ut mala quem scabies, aut morbus regius urget,
 Aut fanaticus error, et iracunda Diana,
 455 Vesanum tetigisse timent, fugiuntque poetam
 Qui sapiunt; agitant pueri, incautique sequuntur.
 Illic, dum sublimis versus ructatur, et errat,
 Si, veluti merulis intentus decidit auceps
 In puteum foveamve, licet, « Succurrite », longùm
 460 Clamet, « Io cives! non sit qui tollere curet.
 Si curet quis opem ferre, et demittere funem,
 Qui scis, an prudens huc se proiecerit, atque
 Servari nolit? dicam, Siculique poetæ
 Narrabo interitum. Deus immortalis haberi
 465 Dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Ætnam
 Insiluit. Sit ius liceatque perire poetis.
 Invitum qui servat, idem facit occidenti.
 Nec semel hoc fecit; nec, si retractus erit, iam
 Fiet homo, et ponet famosæ mortis amorem.
 470 Nec satis apparet, cur versus factitet, utrum
 Minxerit in patrios cineres, an triste bidental
 Moverit incestus; certè furit, ac velut ursus
 Obiectos caveæ valuit si frangere clathros,
 Indoctum doctumque fugat recitator acerbus;
 475 Quem verò arripuit, tenet, occiditque legendo,
 Non missura cutem, nisi plena cruoris, hirudo.